

योजनेची आढावणी, अंमलबजावणी, निरीक्षण व
वर्षिकरणा आणि संनिर्माणपत्राबाबत.

१. जवाहर रोजगार,

ज्ञान विकास विभाग,

ज्ञान निर्माण, ३. जे. ए. रवाय १०९०/सीआर १०२६/५२,

अंधाळीय, मुंबई-४०० ०३२, दिनांक १७ नोव्हेंबर, १९९०.

वार्ता - १) ज्ञान निर्माण, ३. जे. ए. रवाय १०८९/सीआर १२९३/५२,

दिनांक ३ ऑगस्ट, १९८९.

२) ज्ञान निर्माण, ३. जे. ए. रवाय १०९०/सीआर १५२३/जरीयो-५/५२,

दिनांक २३ एप्रिल, १९८९.

संदर्भ :- जे. ए. सरकारने राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार कार्यक्रम व
ज्ञान. मु. रोजगार कार्यमय विभागीकरण करून दिनांक १. १२. १९८९ पासून
जवाहर रोजगार योजना अंमलात आणली व त्यासाठी ८०.४ कोटी सरकार
व २०.४ राज्यसरकार या प्रमाणात निधी उपलब्ध करून दिली जाणार
आहे. या योजनेंतर्गत जे. ए. सरकारने वेळोवेळी प्रशासकीय आदेश व
योजनेच्या अंमलबजावणीच्या संदर्भात मार्गदर्शक सूचना निर्गमित केलेल्या
आहेत. तदनंतर राज्यसरकारने ज्ञान निर्माण, दिनांक ३ ऑगस्ट, १९८९
अन्वये योजनेचे नियोजन, आढावणी, अंमलबजावणी इत्यादी बाबत सर्व
प्रभाषाक आदेश निर्गमित केले आहेत.

२. जवाहर रोजगार योजनेची अंमलबजावणी करताना जे. ए. सरकारने
१९९०-९१ या मालापासून राज्यसरकारच्या रोजगार हमी योजनेच्या धर्तीवर
मार्गदर्शक तत्वात सुलभित व्हावे आहेत. त्याप्रमाणे वाढू आर्थिक
वर्षापासून जवाहर रोजगार योजनेंतर्गत मजुरी व साहित्य कार्यच्या
प्रमाणात ५०:५० या रेषेची ६०:४० असे प्रमाण साध्य करण्यात यावे
अशा सूचना देण्यात आलेल्या आहेत.

३. जवाहर रोजगार योजनेंतर्गत जे. ए. सरकारने १९८९-९० मधील मार्गदर्शक
तत्वातील प्राथमिक उद्दिष्टांमध्ये योजनेद्वारे रोजगार देत असतानाच
उत्पादक स्वरूपाचे सामुहिक मान्यता मिळाली व्हावी अशा रेषेची
ग्रामीण भागातील बेरोजगार व अर्ध रोजगार रोजी व पुरुषांना सरळ
भागासाठी रोजगार पुरविणे हे उद्दिष्ट घालून दिले आहे.

२. १. मुख्य उद्दिष्ट म्हणून आशिया मालातील अर्थव्यवस्थेला बळकटी
आणण्याकरीता अंतर्गत सुविधा व ग्रामीण भागातील गरजांकरिता

प्रत्यक्ष लाभ देणा-या मान्यता मिळविणारे रोजगाराची निर्मिती
संदर्भितपणे करून घ्यावी या मागातील कामगाराने जीवनावसायाने
दुष्कारणा करणे असे आहे. या योजनेकरीता रोजगार पुरविताना दारिद्र्य
रेषेवरील व्यक्तींना लक्षात ठेवण्यात आले आहे. तर रोजगार देताना
अनुसूचित जाती व जमातीच्या व्यक्तींना प्राधान्याने देण्यात येईल व
३० % रोजगाराच्या संघर्षात कामगारिता राखित ठेवण्यात आलेल्या आहेत.

४. केंद्रकारणे राज्यांना निधी ठरवून देताना राज्यातील ग्रामीण निधी वितरण
मागातील दारिद्र्य रेषेवरील लोकसंख्या ग्राह्य धरलेली आहे. तसेच निधी
जिल्ह्यांना निधी वितरण करताना ग्रामीण मागातील एकूण
कामगारांच्या शेत मूलांच्या प्रमाणात २० % ग्रामीण मागातील अनु-
सूचित जाती व जमातीच्या लोकसंख्येच्या प्रमाणात ६० % आणि जिल्ह्याचे
कुल उत्पन्नाच्या दस्त प्रमाणात २० % अशा प्रकारे जिल्ह्यांची एकूण
तरतूद ठरवून देण्यात आलेली आहे. क्वार्टर रोजगार योजनेकरीता ग्राम-
पंचायतींना निधी वितरण करताना एक हजार लोकसंख्येच्या आतील
पंचायतींची एक हजार लोकसंख्या ग्राह्य धरून व १० हजार लोकसंख्येच्या वरील
पंचायतींना १० हजार लोकसंख्या ग्राह्य धरून निधी उपलब्ध करून
पाववावा आहे. सदर लोकसंख्या ग्राह्य धरताना ग्रामपंचायती मधील
अनुसूचित जाती व जमातीच्या लोकसंख्येच्या ६० % निधी व उर्वरित लोक-
संख्येच्या ४० % निधी पंचायतींना उपलब्ध करून पाववावा आहे. येथे
अभीष्टी कार्याची करून घ्यावयाची आहे की, जिल्ह्याच्या आर्थिक
तरतूदीच्या ८० % निधी, ग्रामपंचायतींना उपलब्ध करून देता जावा. उर्वरित
२० % रकमेचा जिल्हास्तरावर मागील वसाधि अपूर्ण राहिलेली कामे पूर्ण
करणाकरीता विनियोग करावयाचा आहे.

५. केंद्रकारणा सुनप्रमाणे इंदिरा आवास योजनेकरीता जिल्ह्यातील आस्थापना
ग्रामीण अनुसूचित जाती व जमातीच्या लोकसंख्येच्या ६२ निधी राखित वितरण
ठेवण्यात आलेला आहे. त्याप्रमाणे राज्य, जिल्हा व गटपातळीवर निर्मिती
करण्यात आलेल्या कर्मचारीसंदाकरीता फक्त आस्थापना निधी अनुक्रमे अनुक्रमे
आहे. राज्यस्तरावर निर्मिती करण्यात आलेल्या कर्मचारीसंदाचा हार्द
मागायेण्याकरीता काही जिल्ह्यांचे आस्थापना निधीमधून वसूल केला
जाणार आहे. आणि म्हणून जिल्ह्याने राज्यशासनाने ठरवून दिलेल्या
आस्थापना निधीचे रकमेमधून आस्थापना हार्द मागवावा. या रकमेच्या

અવિરલ અંતર કોણ તથા તેની કારણાત્મક અભ્યવસાય બાબતો અતિ-
 રિક્ત નિધી ઉપલબ્ધ કરુણ દિશા બાજુર નાહી. વાંચી કૃપા નોંધ
 યોગ્યતા વાંચી. જે પ્રાંતના પચાસ નીચીન માર્ગદર્શક તાલુકાનુસાર એ વિહિત
 રીતે ગ્રાહે કરી, બિલ્ડરિંગના આર્થિક તરફીયાત નિધી પ્રમાણે વ
 આર્થિક સ્થિતિ અનુસાર અનુસાર રાહીત. માગીલ વર્ષાવર્ષ માં બાંધીવર
 ૫૪ વર્ષી કરી કરમવાળી મુખા હોતી. ૧૯૮૯-૯૦માં પ્રમાણમાં
 સ્થિતિ બાંધીવરનું મુખા રૂ. ૮૨ કોટી કરી પુરેમા અભ્યવસાય નિધી વા
 બાંધીવરને કારણે વેતન વ નરતો, તેજન વ મુખાવાળી નિધી
 રીતે દેખાત અભ્યવસાય વર્તીલ કરી માગીલે શક્ય ગાહે. વાંચી મુખા
 કરમાન રૂ. ૫૦,૦૦૦ વર્ષી કરમવાળી/અધિકારી આર્થિક તરફીયાત નિધી
 પ્રમાણમાં કરી કરમવાળી વરમાળી દેખાત ગાહેલી ગાહે.

નિધી વિતરણ

૬. જે સરકારને, સરકાર દિલેલા વિવિધ વિભાગોનાં નોંધ
 આર્થિક પ્રમાણ, ડેવિસ, આગામી વેતન, વગેરેનાં વિવિધ વેતન, વેતન, વેતન
 વેતન, અપૂર્ણ કામે પૂર્ણ કરમવાળી રાહીત નિધી આર્થિક
 માગમત્તાત્મક પરિસ્થિતિનાં રાહીત, જેનાં નિધી વાંચી, વાંચી, વાંચી
 સ્થિતિનાં તરફીયાત નિધીનાં રાહીત, જેનાં નિધી વાંચી, વાંચી, વાંચી
 ૮૦% નિધી આર્થિક પ્રમાણમાં વિતરિત રાહીત ગાહે. જેનાં નિધીના
 વાંચી આર્થિક વર્ષાવાળી નિધી વિતરણનાં નિધીનાં વાંચી
 રાહીત ગામનાં નિધીનાં વાંચી, વાંચી, વાંચી વાંચી વાંચી
 નિધી. ઉપલબ્ધ હોવાથી શક્યતા ગાહે. અગા, પ્રમાણમાં નિધી
 ઉપલબ્ધ કરુણ દેખાત વાંચી આર્થિક વર્ષાત તરફીયાત નાહી. ૩૦%
 રાહીત જેનાં નિધી માગીલ વર્ષા, જેનાં ગાહેલી કામે પરતુ દિનક
 ૧. ૭. ૧૯૯૦ની અપૂર્ણ અભ્યવસાય કામે પૂર્ણ કરમવાળી વિવિધો જિત
 કરમવાળી વાંચી, અપૂર્ણ કામે પ્રાથમ્યાને પૂર્ણ કરમવાળી વાંચી. વાંચી
 વિવિધ મુખા વાંચી.

બિલ્ડરિંગના નિધી
 વાંચી વાંચી

૭. ૧૯૮૯ વાંચી રાજ્યનાં વાંચી રાજ્યનાં વાંચી વાંચી
 કરમવાળી ગાહે. જેનાં, ઉપલબ્ધ કરુણ વાંચી ૮૦% વિતરણ
 માગીલ, વર્ષા વર્ષા વર્ષા ગામનાં નિધી વાંચી, ઉપલબ્ધ
 કરુણ વિવિધ ગાહે વ. રાજ્યનાં ૩૦% વિતરણ રાજ્યસ્તરનાં વાંચી
 વિવિધોનાં વિતરિત જેનાં ગાહે. ૧૯૯૦-૯૧ માં આર્થિક વર્ષાવાળી જે

जिल्हाद्वारे निधी वितरणाचे परराज्यीत खर्च करून जिल्हा शासकीय विकास
अभिज्ञा करणे निधी वितरण न करता सरकार राज्याला निधी उपलब्ध
करून देण्यात येतो व ही निधी राज्य व केंद्र सरकार यांनी त्यांच्या
उद्भूत जबाबदाऱ्यांवरून निधीपुरवठ्यात त्यांचा सहभाग घेऊन हलकायदे
वितरित करण्यात येतो. राज्याचे केंद्र व राज्य सरकार यांच्या
मार्फत शासकीय विकास निधी वितरण होताना जिल्हा शासकीय विकास
विभागाचे आणि सर्व विकासविभागांचे निधी उपलब्ध करून देण्याचे बंधन घालून
दिलेले आहे.

८. जिल्हा रोजगार योजनांतर्गत सृष्टी निर्माण करणारे आणि
तरतुदीच्या ६४ निधी अंतर्गत अशा योजनांकरिता राजकीय उपलब्धतांतर
उद्भूत निधीच्या ८०% हिस्सा ग्रामपंचायती व २०% निधी जिल्हा-
स्तरावर प्रत्येकी पूर्ण करण्याकरिता राजकीय उपलब्धताचे बंधन होते.
जिल्हा आणि तरतुदीच्या २४ निधी उपलब्धता व शासन पातळीवर
जिल्हाद्वारे वितरित १०% निधी राजकीय शासकीय रोजगार व कार्यशा-
ला शासकीय समिती रोजगार कार्यशाळांत आणि जिल्हा रोजगार योजने-
अंतर्गत निधीने केलेल्या शासकीय दुकती व देऊलत यासाठी राजकीय
उपलब्धता राज्यस्तरावरून उद्भूत जिल्हा निधीपुरवठ्यात २०% निधी
शासकीय विभाग योजनांकरिता जिल्हाद्वारे वाटून दिलेली आहे. ग्राम
पंचायतीच्या निष्ठा-वा सृष्टी तरतुदीच्या १५% निधी ग्रामपंचायत देव-
तांत अनुसूचित जाती व अनुसूचित समाजीच्या शासकीय नागर्यां
करिता वितरित विनिर्दिष्ट करावयाचे आहेत. हा १५% निधी शहर
कोणत्याही योजनांकरिता शासकीय विनिर्दिष्ट देता यासाठी,
याचे बंधन केंद्र सरकारने घालून दिलेले आहे. ही बाब तपासून देता
तरतुदी १५% निधी अनुसूचित जाती व अनुसूचित समाजीच्या वैयक्तिक
योजनांकरिता विनिर्दिष्ट करण्यात येते.

राजकीय
उपलब्धता
निधी

९. जिल्हा रोजगार योजनांतर्गत जिल्हाद्वारे सर्व ग्रामपंचायतीच्या
वार्डिक कृती उपलब्धता शासकीय करण्याच्या दृष्टीने पंचायत समिती
द्वारे सर्व ग्रामपंचायतींना पंचायत समिती कामे व त्या कामांकरिता
अनुदानाचे सर्व वार्डिक कृती करून जिल्हाद्वारे वार्डिक
तरतुदीच्या १२५% स्वतः राजकीय वार्डिक कृती अहवाल दरवर्षी तयार
करण्यात येता. कामे देता वार्डिक कृती अहवाल यातील कामे देण्यात येता.
वार्डिक कृती शासकीय कामांकरिता निधी उपलब्ध करून देण्यात येऊ शकते. वार्डिक

वार्डिक कृती
उपलब्धता

हुति अहवाल तयार करताना उपरोक्त वर्षाची अपूर्ण कामे प्राधान्याने पूर्ण करण्याकरीता त्यांना आवश्यकते प्रमाणे निधी उपलब्ध करून द्यावा. ज्या पंचायतींनी अपूर्ण कामे पूर्ण न करता नव्या कामांची आरंभणी केली असेल व तथा प्रकारचा प्रस्ताव पंचायत समितीस प्राप्त झाला असल्यास अशा ग्राम पंचायतींना नव्या कामांना तांत्रिक मंजूरी देऊ नये. जिल्ह्यातील सर्व ग्रामपंचायतींनी घेतलेल्या कामांना जिल्हा ग्रामीण विकास पंत्रणेच्या नियमांक मंडळाने मंजूरी प्रदान करणे आवश्यक आहे. ग्रामपंचायत स्तरावर कामाची निवड करताना कामे लोक्याच्या स्थानिक गरजा व निवड लक्षात घेऊन निवडलेली आहेत याची खात्री करून घ्यावी. त्याप्रमाणे ग्राम पंचायत क्षेत्रातील कमकुवत पक्षांच्या व स्त्रीधांच्या गरजा मर्यादितपणे आतील पाकडेही ग्राम पंचायतीने वार्षिक वृत्ति अहवाल तयार करताना विशेष लक्ष दिले पाहिजे. जवाहर रोजगार योजनेअंतर्गत ग्रामपंचायतीने घेतलेल्या कामांची प्रगती ग्रामसमक्षमोर वळविून विमान डोन्दा तशी सादर करावयात पाहिजे. कोणत्या प्रकारचे काम निवडावयाचे हे ठरविताना ज्या कामाकरीता मोठ्या खर्चालागील तांत्रिक बाबी आवश्यक आहेत. कामांची अंदाजित किंमत मोठ्या स्वरूपाची आहे आणि ज्या कामावर कुशल कामगार अथवा ताहिल्य खर्च जादा प्रमाणात होणार आहे अशी कामे घेण्यात येऊ नयेत. पंचायत समिती स्तरावर ग्राम पंचायतीने प्रस्तावित केलेल्या संपूर्ण कामावरील खर्च किमान ६०% पेक्षा कमी मधुरीवर खर्च होणार नाही अशी कामे घेण्यात यावीत. सध्याच्या पंचायतीने ६०% हून कमी खर्च मधुरीवर व १५% अनुवृत्तित जाती व जमातीच्या लाभार्थी कामावर प्रस्तावित केला नसल्यास त्या पंचायतीची कामे नालंजूर करण्यात येतनाची हरकत नाही. इमारत बांधकामे मोठ्या प्रमाणात घेतली जातात असे दिसून आल्यामुळे ग्रामपंचायतींनी अनुसूच्य निधीच्या कमाल २५% निधी इमारत बांधकामावर विनियोजित करावा यापेक्षा जास्त प्रमाणात खर्च करावयाचा असल्यास इतर साधनांद्वारे निधी उपभोग्यात यावा व हयाची स्पष्ट नोंद वार्षिक वृत्ति अहवालात घेण्यात यावी.

ग्राम पंचायतींनी प्रस्तावित केलेल्या कामांची प्रत्यक्ष अंमलबजावणी करताना कंत्राटदाराकरवी कामाची अंमलबजावणी केली जाणार नाही, याची ताजी करून घेण्यात यावी. वार्षिक वृत्ति अहवाल तयार करताना जिल्हास्तरावर राहून ठेवलेल्या २०% निधीच्या विनियोजनाची कामेही मर्यादित करण्यात यावीत.

१०. जवाहर रोजगार योजनेंतर्गत पूर्ण झालेली कामे संपेक्षा निमागर्गनाः
रहातीरित करण्यात आलेली आहेत. त्या कामांची देखभाल व दुरुस्ती करिता
त्या या विभागाची जबाबदारी राहिल आहे कामांना देखभाल व दुरुस्ती करिता
जवाहर रोजगार योजनेमधून निधी उपलब्ध करून दिला जाणार नाही. मातमत्तेची
देखभाल व दुरुस्ती करिता घ्यावयाची आवश्यकता संबंधित तांत्रिक कर्मचा-यांचे
प्रमाणे करून व मातमत्तेची देखभाल व दुरुस्तीकरणे आवश्यक आहे असा प्रकारचा
वाक्यात योग्य रत्या अंदाजित निमागर्गनाः पंचायत समितीत सादर करावयात
पाहिजे. रोजगार निर्मातीच्या कार्यक्रमांमधून जसे राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार कार्यक्रम
आणि ग्रामीण भूमीहीन रोजगार कार्यक्रम यांमधून घेण्यात आलेल्या आणि पूर्ण
होलेल्या कामांकरिता १०% राखीव निमागर्गनाः निधी उपलब्ध करून घ्यावयाचा आहे.

११. जवाहर रोजगार योजनेंतर्गत ग्राम पंचायतीने प्रस्तावित केलेल्या कामांची
अंदाजपत्रकीय किंमत मंजुरी खर्चावर ६०% पेक्षा कमी असता कामावये. ग्राम पंचायत
क्षेत्रातील लोकांची निवड व गरज जबाब धार झालेली कामे पंचायतीने प्रस्तावित
केली असल्यात झालेली बांधकामांमधील ताडितवर्क भागविण्याकरिता त्यांचे
गरजा कार्यक्रम, खडू-पळा योजना व शिक्षण व सेवा योजना विभागांमधून उपलब्ध
जोणारा निधी आणि लोकवर्गणीद्वारा पुरविलेला निधी म्हणून वापरण्यात यावा. हा निधी
साहित्य उपरिपर जोणारा जादा सर्व भागविण्याकरिता म्हणून वापरण्यात यावा.
तद्वद्द ग्रामीण राहिली जिल्ह्याचे वार्षिक कृती अहवालांमध्ये समाविष्ट करणे
आवश्यक आहे. याकरिता पंचायत समिती निहाय ग्राम पंचायत क्षेत्रातील कामांची
निवड करताना कोणत्या कार्यक्रमांतर्गत अतिरिक्त निधी उपलब्ध करून दिला
जाणार आहे याची प्रथमतः खात्री करून घेण्यात यावी. तद्वद्द असा पंचायतीच्या
कामांना मंजुरी प्रदान करण्यात यावी.

१२. जवाहर रोजगार योजनेंतर्गत काम करणा-या मजुरांना राज्य शासनाने
ठरवून दिलेल्या व रोजगार ह्या योजनेंतर्गत विहित केलेल्या परियोजनातील दरा
प्रमाणे आरुत कामगारांना मजुरी देणे बंधाकारक आहे. याची नोंद घ्यावी.

१२.१ महाकन्याशालिका, नगरपालिका यांच्या तगत असलेल्या ग्राम पंचायत
क्षेत्रांमध्ये कुल कामगारांना मोठ्या प्रमाणात मजुरी द्यावी लावते. तद्वद्द मजुरी
प्रमाणाने झालेली बांधकाम करताना देणे प्रमाण होतो. याकरिता ग्राम पंचायतीने
आपले निवडताना प्रमाणात कामे घेऊन कुल मजुरांना द्यावयाच्या मजुरीचा प्रश्न
उत्पन्न होत नाही याची खात्री करून घेणे आवश्यक आहे. अनाथ कुल
कामगारांना द्यावयाच्या मोठ्या स्वरूपाची मजुरी इतर निधींची हांडा मातून

कामा
देखभा
दुरुस्ती
वा

पुन
नि
ता
घा

योजने
अंतर्गत
मजुरी
दरास
च्या
मजुरी

या मंजुरीचा प्रश्न ग्रामिण मंडळात तारखेवर सोडविण्यात यावा. कारण जबाबदार रोजगार योजनेतर्गत केंद्र सरकारने ठरवून दिलेल्या रोजगार निर्मिती-ये लागू लक्षात घेता कुशल मंजुरी वर हा योजनेतर्गत मंजुरी खर्चामध्ये समाविष्ट करावयाचा नाही. उगा स्पष्ट ठरवता देण्यात आलेल्या आहेत. याचा परिणाम असाही होतो की, रोजगाराच्या संधी कमी प्रमाणात उपलब्ध केल्या जातील हे राखत होणार नाही.

रि.अ.स.स.न
योजना

१२. सातत्यास पंचवार्षिक योजना काळातील राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार कार्यक्रम आणि ग्रामीण कृषीहीन रोजगार कार्यक्रमांखाली १९८५-८६ पासून दारिद्र्य रेषेखालील अनुसूचित जाती व अनुसूचित जमातीच्या केंद्र कुटुंबांना विनामूल्य घरे बांधून देण्याची योजना म्हणून इंदिरा आवास योजना कार्यान्वित केलेली आहे. या योजनेतर्गत घर नमुद केलेले दोन्ही कार्यक्रम य नव्याने कार्यान्वित केलेली जबाबदार रोजगार योजना मिळून माहे मार्च १९० अखेर ६६,४२५ घरकुले योग्य त्या परिसर सुविधासह राज्यात बांधण्यात आलेली आहेत. या घरकुलाकरीता राज्याच्या एकूण तरतुदीच्या ६४ निधी इंदिरा आवास योजनेकरीता राखीव ठेवण्यात येतो. हा राखीव निधी वातू आर्थिक वर्षापासून जिल्ह्यातील अनुसूचित जाती व अनुसूचित जमातीच्या १९८१ च्या जनगणनेच्या प्रमाणात वाटून देण्यात येतो. त्यानुसार जिल्ह्यांना घरकुलाचे शीतिक उद्दिष्ट ठरवून देण्यात आले आहे. तदरह योजनेतर्गत नुकतेच केंद्र सरकारचे इंग्रजी पत्र क्र. एम-२००४२/८७/जेआर-वाय-दोन-[व्हॅल्यू-११] दिनांक ४ जून १९९० अन्वये प्रती घरकुल किंमतीचे निकष व परिसर सुधारणेच्या किंमतीमध्ये सुधारणा केलेली आहे. ही याच जिल्ह्याचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी, व प्रकल्प संचालक यांच्या निदर्शनासही आणून दिलेली आहे. तदरह सुधारित किंमतीचे निकष लक्षात घेवून १९९०-९१ च्या घरकुलाचे शीतिक उद्दिष्ट ठरवून देताना लक्षात घेण्यात आलेले आहे.

पात्र लाभार्थींची निवड करणे शुध्दत्व मंजूर करणे इत्यादी बाबी महसूल व
सन विभागाचे परिपत्र क्र. १०८६/सीआर २५५५/१-१२, दि. २१ मे १९८७
मधील सूचनांचे काटेकोरपणे पालन करून कार्यान्वित करण्यात यावे.

१४. केंद्र सरकारने १९८८-८९ या आर्थिक वर्षात राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार कार्यक्रम व ग्रामिण झोडोन रोजगार कार्य-प्रणाली अन्वयेतक श्रम क्षेत्रात विकास कार्यक्रमांसाठी तयार करण्यात आलेल्या दारिद्र्य रेषेखालील सुपीमध्ये ज्या अनुसूचित जाती व जमातीच्या अल्प व अत्यल्प व्यापारकांचा समावेश केलेला आहे अशा पात्र नागरिकांचे वहा असूनवर खालील शिस्त विहिरी बांधून देण्याचा कार्यक्रम कार्यान्वित करण्यात आलेला होता. त्यानंतर केंद्र सरकारने दोन्ही कार्यक्रम मिळून एकटे ४१.४० कोटीची तरतूद ठरवून दिलेली होती. यातरतुदी-मधून राज्य शासनाने जिल्ह्यांना ठरवून दिलेल्या शीतक उद्दिष्टाप्रमाणे १८००० विहिरींची कामे पूर्ण करावयाची होती. परंतु प्रत्यक्ष अंमलबजावणीमध्ये अडी-अडवणीचा त्रास करता राज्यात मार्च, १९९० अखेर १०,८५३ विहिरी पूर्ण बांधण्यात आलेल्या असून ३,८५९ विहिरींची कामे प्रगतीपथावर असल्याचे दिसून येते. या विहिरींच्या कामावर एकूण खर्च २९.५५ कोटीचा असून त्यात आलेला आहे. गवर्नर गेजेनेर्गल खोदकामाच्या विहिरींची प्रगती लक्षात घेता गवर्नर कार्यक्रमात २०.६.१९८९ आणि २०.६.१९९० पर्यंत आगोल धोन घाली शुद्धताद देऊन दाता देण्यात आलेल्या विहिरींची कामे पूर्ण केले जातात या करीता वाढवून देण्यात आली.

१४.२ केंद्र सरकारने १.४.१९८९ पासून कार्यान्वित केलेल्या जगावर रोजगार योजनेतर्गत जीवनधारा विहिरीकरीता स्वतंत्र तरतूद ठरवून दिलेली नव्हता. आणि म्हणून १९८९-९० मध्ये ठरवून दिलेली आर्थिक व शीतक उद्दिष्ट लक्षात घेऊन त्याचा पाळपुरावा शासन स्तरावरून करण्यात आला. त्यानंतर ६,४२८ विहिरींची कामे १९९०-९१ या आर्थिक वर्षात पूर्ण करण्याकरीता शासनस्तरावर योग्य तो पाळपुरावा केला जात आहे.

१४.३ जगावर रोजगार योजनेतर्गत वाढू आर्थिक वर्षापासून राज्याच्या एकूण तरतुदीच्या २०% निर्या ६.४०.८५ कोटी तरतुद दस्तक विहिरी योजनेकरीता केंद्र सरकारने ठरवून दिलेली आहेत.

या योजनेतर्फत सिमेंट बाहेरी सुसंधारण व आसंधारण जास्मि लघुसाह-
 संघा-बायी बाये अनुसूचित जाती व अगतिच्या पात्र ल'मार्थीच्या शेत-
 जमिनीवर कार्यान्विष्ट कर घ्यावची आहेत. या प्रकरणाबद्दल लाभार्थीची
 निष्ठा करणे त्यांना नंदूरी देणे याबाबतची कार्यवाही शासन निर्णय, ग्राम विकास
 विभाग क्र. एमडब्ल्यूडी १०८८/ [रा. ग्रा. र. के. दा. ग्रा. भू. र. के. का] / सीआर
 ५३८/८८-८९/३४, दि. ५ सप्टेंबर १९८८ मुळे करण्यात यावी. सुसंधारणे
 जमिनीवर, लघुसाहसंधारणाची करणे याबाबतची संश्लेषित विभागणी तरतून
 जिल्ह्या विभागीय निष्ठाप्रमाणे कार्यान्विष्ट करण्यात यावे. राज्यातील
 सर्व जिल्ह्यांना विचारणा केल्यामुळे याबाबत यावेळी योजनेतर्फत राज्याने
 एक लाख ५५०० सिमेंट रिडिरीवे उद्दिष्ट ठरवून दिलेले आहे.

या निष्ठा प्रमाणे राज्यातील याबाबत विभाग निहाय भौगोलिक

या विभागात आढळता येणारे निष्ठाप्रमाणे लघुसाहसंधारणे याबाबत